

Sportparticipatie verhogen door schoolsport?

Samenwerking tussen school en sportvereniging is noodzakelijk!

Wanneer het doel is om de sportparticipatie te verhogen, dan is het cruciaal dat jongeren zowel de technische aspecten van een sport aanleren als kennismaken met de sociaal-culturele aspecten van een sport(vereniging). Samen zou dit kunnen leiden tot het versterken van de sportidentiteit van jongeren. Meestal leren jongeren die sociaal-culturele aspecten via hun ouders. Wanneer ouders die introductie echter niet kunnen bieden, dan lijkt de school een veelbelovend alternatief. Promotieonderzoek laat echter zien dat het niet waarschijnlijk is dat schoolsport in Nederland er op dit moment in slaagt bij te dragen aan de ontwikkeling van de sportidentiteit. Een andere opzet van schoolsport in de toekomst zou hier wellicht verandering in kunnen brengen.

Door: Niek Pot

Om verschillende redenen zijn er veel initiatieven om de sportparticipatie onder jongeren te verhogen. Aangezien sportparticipatie onder jongeren in Nederland voornamelijk via de sportvereniging plaatsvindt, zijn veel sportstimuleringsprojecten gericht op een duurzame introductie in de sportvereniging. Zo ontwikkelen verschillende sportbonden spelvormen waarmee er tijdens de gymles aandacht kan worden besteed aan het aanleren van sportvaardigheden (zgn. sportmappen). Ook organiseren verschillende sportbonden, scholen en bijvoorbeeld buurtsportcoaches allerlei leuke activiteiten waarbij kinderen kennismaken met de technische aspecten van sport, zoals de materialen, regels en technieken van een sport. De verwachting is dat dergelijke kennismakingen met de technische aspecten van een sport de sportparticipatie stimuleren. Mede door de eerder beschreven initiatieven komen nagenoeg alle kinderen in aanraking met die technische aspecten van sport. Toch is de gemiddelde sportdeelname onder jongeren al lange tijd relatief stabiel en doen kinderen uit de hogere sociale klassen meer aan sport dan kinderen uit de lagere sociale klassen. Er lijken dus sociale en culturele aspecten een rol te spelen bij de daadwerkelijke stap naar de sportvereniging. Het is daarom de vraag of kennismaking met de technische aspecten van een sport op zich zelf daadwerkelijk bijdraagt aan het verhogen van de sportparticipatie onder jongeren.

De sociale aspecten van sport

Mijn onderzoek, dat te lezen is in mijn proefschrift *Sport socialisation and the role of the school* (Pot, 2014), toont aan dat sportdeelname alleen gestimuleerd kan worden als jongeren naast de technische aspecten ook in aanraking komen met de sociale en culturele context van sport. Hierbij kan je denken aan bekendheid met de sociale omgangsvormen op een sportclub, de sociale dynamiek van een sportteam en het hebben van een sociale omgeving die sport stimuleert. Kennis van deze sociaal-culturele aspecten van sport draagt sterk bij aan de (soms onbewuste) norm dat sport 'erbij hoort'. Dit wordt ook wel het hebben van een 'sportidentiteit' genoemd. Uit verschillende onderzoeken (bv. Birchwood, 2008; Wheeler,

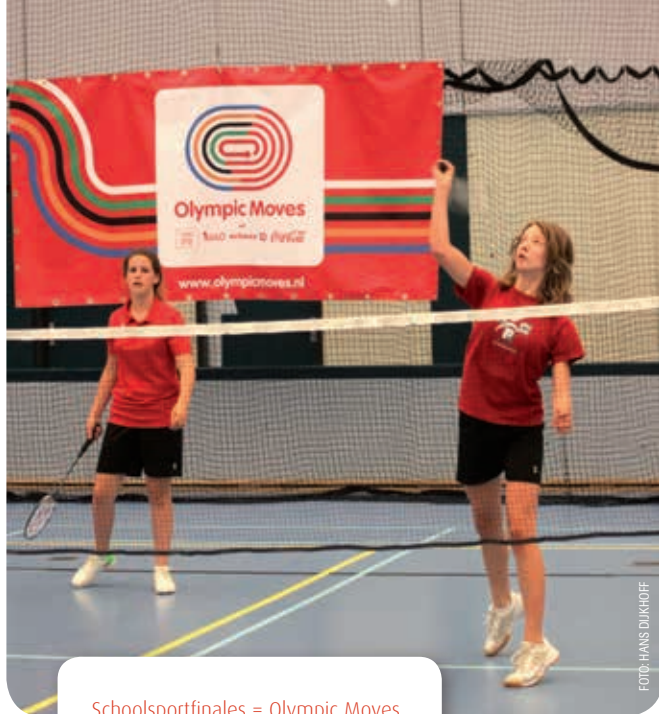
2013) is gebleken dat vooral ouders een belangrijke rol spelen in het aanleren van dergelijke sociaal-culturele aspecten van sport. Vaak gebeurt dit doordat ouders hun kinderen van jongs af aan meenemen naar de sportvereniging en hen daardoor 'socialiseren' in een sport. Ouders bepalen dus in hoge mate of jongeren (langdurig) aan sport doen of niet.

Schoolsport

Zoals eerder aangegeven nemen niet alle kinderen deel aan sport. Dit kan waarschijnlijk verklaard worden door het feit dat niet alle kinderen opgroeien in een sociale omgeving die sportparticipatie stimuleert en kinderen de sociaal-culturele aspecten van sport bijbrengt. Juist voor die groep die geen sportsocialisatie vanuit huis meekrijgt, zou de schoolomgeving een introductie in de sportcultuur kunnen bieden, zo is de verwachting. Ook is de gedachte dat de samenwerking tussen school en sport kan bijdragen aan de binding die leerlingen met hun school hebben. Dit blijkt ook uit veelal Amerikaans onderzoek.

Mede op basis van die verwachting wordt in Nederland al jaren de toenadering tussen school en sport gestimuleerd. Dit heeft geresulteerd in allerlei coöperaties tussen school- en sportcontexten, zoals school-sporttoernooien, sportcampussen, extra sportgeoriënteerde lessen en schoolsportcompetities tussen teams van verschillende scholen. Over de effecten van dergelijke initiatieven op de sportparticipatie en schoolbinding in Nederland is nog weinig bekend. Daarom heb ik in mijn promotieonderzoek een eerste aanzet gedaan om de samenhang tussen deelname aan dergelijke schoolsportinitiatieven (hieronder versta ik initiatieven buiten het reguliere lesprogramma) en het ontwikkelen van de sportidentiteit en schoolbinding in kaart te brengen.

Zo heb ik bijvoorbeeld onderzocht of kinderen die sporten bij een sportvereniging die bij hun school ligt (op een sportcampus) een andere sportidentiteit en schoolbinding hebben dan leerlingen die niet bij hun school sporten of leerlingen die helemaal niet sporten (Pot & van Hilvoorde, 2013a). Uit dit onderzoek bleek dat leerlingen die aan sport deden een hogere sportidentiteit hadden dan leerlingen die dat niet deden. Het

Schoolsportfinales = Olympic Moves

maakte echter niet uit of leerlingen bij hun school sportten of dat de leerlingen op een sportvereniging elders zaten. Ook was er geen verschil in schoolbinding tussen leerlingen te zien.

In een ander onderzoek heb ik voor, tijdens en na een schoolsportcompetitie de sportidentiteit en schoolbinding van leerlingen in kaart gebracht (Pot, Schenk & van Hilvoorde, 2013). Ook hier zag ik weer een relatie tussen (school)sportdeelname en sportidentiteit. Het was echter niet zo dat die sportidentiteit aangewakkerd werd door deelname aan de competitie. Leerlingen die al een hoge sportidentiteit hadden (en vaak al lid waren van een sportvereniging) waren meer geneigd deel te nemen aan de schoolsportcompetitie.

Omdat uit deze onderzoeken bleek dat schoolsport misschien niet zoveel kan veranderen aan de sportidentiteit, ben ik door middel van interviews op zoek gegaan naar wat dan wel de bronnen van sportidentiteit zijn (Pot, Verbeek, van der Zwan, & van Hilvoorde, 2014). Zoals ook uit vele andere onderzoeken duidelijk is geworden, bleek dat de ouders in sterke mate bepalen of een kind aan sport gaat doen of niet. Vrienden lijken, zeker vanaf de vroege puberteit, invloed te hebben op de keuze van het type sport. Ook bleek uit de interviews dat de school, schoolsport of de gymdocent nauwelijks invloed hebben op de sportsocialisatie, hoewel de leerlingen de gymles en schoolsport als erg leuk beschouwden.

Uit mijn onderzoek blijkt dat schoolsport, zoals het nu vaak georganiseerd is in Nederland, de belangrijke sociale introductie in de sport niet kan leveren. Dit komt vooral omdat de schoolsport doorgaans maar een paar keer per jaar plaatsvindt en jongeren meestal niet laat kennismaken met de sociale context van de sport(vereniging). Door de jaarlijkse sportdag in de gymzaal bij school te organiseren leren leerlingen de voetbal-, basketbal- of volleybalvereniging niet kennen. Dat is een gemiste kans omdat juist de kennis van de sociale kanten van de sportvereniging onmisbaar is wanneer het doel is om jongeren langdurig aan het sporten te krijgen. Schoolbinding was in de onderzoeken die ik heb gedaan niet gerelateerd aan sportdeelname. Dit kan verklaard worden doordat schoolsport in Nederland een minder belangrijke sociale functie en een andere organisatie heeft dan in bijvoorbeeld Amerika, waar wel een relatie tussen schoolbinding en schoolsport werd gevonden (Pot & van Hilvoorde, 2013b).

Schoolsport in de toekomst

Wanneer het doel is de sportparticipatie te stimuleren door middel van

schoolsport, dan is het noodzakelijk dat leerlingen via schoolsport geïntroduceerd worden in de (sociale) context van de sportvereniging. Zoals schoolsport in Nederland nu voornamelijk georganiseerd is biedt het een prima introductie in de technische aspecten van sport. Mijn onderzoek wijst er echter op dat de sociale aspecten van de sport meestal niet (of te weinig) aan bod komen. Dit lijkt een gemiste kans, omdat juist in de schoolcontext ook die kinderen komen die van huis uit geen sociale aspecten van een sport hebben meegekregen. Om ervoor te zorgen dat schoolsport in de toekomst jongeren ook kan introduceren in die cruciale sociale aspecten van sportdeelname, is het noodzakelijk dat sportbonden, sportverenigingen en scholen samen optrekken in het organiseren van schoolsport. In een eerdere publicatie in de LO zijn er scenario's geschetst hoe die schoolsport er in de toekomst uit zou kunnen zien (Reijgersberg & Pot, 2012). Dit zou ertoe kunnen leiden dat schoolsport op de sportvereniging plaatsvindt en frequenter wordt aangeboden, mogelijk in competitievorm. Zo leren leerlingen niet alleen hoe ze bijvoorbeeld een honkbal moeten slaan, maar ook hoe het er op een honkbalvereniging aan toe gaat en hoe het is om in een (school)honkbalteam te zitten.

Dit onderzoek moet niet beschouwd worden als pleidooi om de sportparticipatie te verhogen of het bewegingsonderwijs te reduceren tot schoolsport. Echter, wanneer het doel is om de sportparticipatie onder jongeren te verhogen via schoolsport, dan is het essentieel dat sportbonden, sportverenigingen, scholen en in sommige gevallen ouders de handen ineen slaan en schoolsport structureel aanbieden, waarbij leerlingen de sport als sociaal fenomeen leren kennen. Dit zou ertoe kunnen leiden dat sport een vanzelfsprekend onderdeel wordt van het leven van leerlingen (een sportidentiteit), waardoor sportparticipatie, nu en in de toekomst, waarschijnlijker wordt.

Niek Pot is docent en onderzoeker bij Hogeschool Windesheim (Zwolle) en onderzoeker bij de Faculteit der Bewegingswetenschappen (VU Amsterdam). ◀

Literatuur

- Birchwood, D., Roberts, K., & Pollock, G. (2008). Explaining differences in sport participation rates among young adults: Evidence from the South Caucasus. *European Physical Education Review*, 14(3), 283-298. doi: 10.1177/1356336x08095667
- Pot, N. (2014). Sport socialisation and the role of the school. PhD thesis VU University Amsterdam.
- Pot, N., Verbeek, J., Zwan, J. van der, & Hilvoorde, I. van (2014). Socialisation into organised sports of young adolescents with a lower socio-economic status. *Sport, Education and Society*. doi: 10.1080/13573322.2014.914901
- Pot, N., Schenk, N., & Hilvoorde, I. van (2014). School sports and identity formation: socialisation or selection? *European Journal of Sport Science*. doi: 10.1080/17461391.2013.873483
- Pot, N., & Hilvoorde, I. van (2013a). Participation in sporting clubs located on the school campus. Is it different to playing sport at other sporting clubs? *European Journal for Sport and Society*, 10(4), p.365-381.
- Pot, N., & Hilvoorde, I. van (2013b). Generalizing the effects of school sports: comparing the cultural contexts of school sports in the Netherlands and the United States. *Sport in society*, 16(9), p.1164-1175.
- Reijgersberg, N & Pot, N. (2012). Toekomstscenario's voor schoolsport. *Lichamelijke Opvoeding*, 100 (10), p. 9-11.
- Wheeler, S. (2012). The significance of family culture for sports participation. *International review for the sociology of sport*, 47(2), 235-252. doi: 10.1177/1012690211403196

Contact:

jn.pot@windesheim.nl